

Nr 353.

Av herr **Andersson, Elon, m. fl.**, om beredande av semester åt i lantbruket sysselsatta, å vilka semesterlagen icke äger tillämpning.

Sedan snart två årtionden har den svenska lagstiftningen innehållit bestämmelser om arbetstagares rätt till semester. Det var genom ett tillägg i arbetarskyddslagen som ett dylikt stadgande år 1931 för första gången infördes i svensk lag. Bestämmelsen, som föreskrev att semesterledighet under minst fyra söckendagar borde med vissa villkor om anställningstid m. m. beredas arbetstagaren, grundlade ingen semesterrätt i civilrättslig mening. Dylik semesterrätt genomfördes med 1938 års lag om semester, varigenom arbetstagaren i princip tillförsäkrades rätt till sammanhängande ledighet om fjorton dagar. Genom 1945 års lagstiftning har semesterrätten kunnat ytterligare utsträckas. Framför allt ha de korttidsanställda blivit bättre ställda. 1945 års lag har därefter år 1946 varit föremål för ändring, varigenom särskilda bestämmelser om längre semester för ungdom införts. Samma år har genom beslut av riksdagen rätt till utsträckt semester även kunnat tillförsäkras vissa arbetstagargrupper med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete.

Det reformarbete på semesterlagstiftningens område, som här i korta drag skisserats, måste betraktas som en stor vinning. Det är ägnat att skydda och främja den anställdes hälsa och försörjningsförmåga och därmed även samhällets samlade produktionsresultat, samtidigt som det bidrager till den enskildes trivsel och lyckomöjligheter.

Men ehuru den övervägande delen av de i produktionslivet sysselsatta genom denna lagstiftning numera är tillförsäkrad rätt till årlig semester, stå dock ännu betydande grupper utanför denna sociala förmån. Sålunda är semesterfrågan för stora delar av jordbruksbefolkningen fortfarande olöst. Särskilt gäller detta dem som arbeta vid det mindre jordbruket där bundenheten blir stor därför att personal för avlösning vid behov av ledighet oftast saknas. Detta gäller inte blott husmödrarna, även om dessa äro särskilt bundna vid arbetet, utan även den manliga befolkningen.

Genom den år 1947 tillsatta arbetstidsutredningen har semesterproblemet upptagits till fortsatt behandling. Bland annat skall denna kommitté pröva frågan om utsträckning av den lagstadgade semesterns längd. I kom-

mitténs uppdrag ingår däremot inte att behandla här berörda folkgruppers semesterfråga. Med hänsyn till angelägenheten av att detta senare spörsmål bringas till en snar lösning torde statsmakterna även böra upptaga denna fråga till utredning. Det överensstämmer knappast med skälig rättvisa, därest den nu lagstadgade semesterns längd utökas utan att samtidigt semesterfrågan för de grupper, som ännu inte tillförsäkrats denna sociala förmån, bringas till en tillfredsställande ordning.

På senare år ha visserligen av såväl statsmakterna som de kommunala myndigheterna åtgärder vidtagits i syfte att bereda semester åt husmödrarna. Genom riksdagens beslut år 1946 inrättades det statliga stödet åt den s. k. husmoderssemestern medelst fria resor för mödrar till såväl enskilda hem som semesterhem, driftsbidrag till semesterhem och särskilda statliga stipendier. I landstingen (liksom i stad utom landsting) ha särskilda husmoderssemesternämnder inrättats med uppgift att handhava husmoderssemesterverksamheten i länet (staden). Inalles finnas nu 170—200 semesterhem tillgängliga med tillsammans ca 20 000 platser.

Tyvärre finnas ännu icke statistiska uppgifter samlade för ett fullgott bedömande av semesterhemmens verksamhet. Erfarenhetsmässigt torde man dock kunna uttala, att i flera län semesterhemmen icke utnyttjas i möjlig utsträckning och att framför allt lantushållets husmödrar icke blivit i tillfälle att i önskvärd omfattning begagna sig av denna förmån. Att så icke blivit fallet torde sammanhånga med de rådande arbetskraftsförhållandena inom jordbruket. Befolkningsomflyttningen från jordbruk till stadsnäringar, särskilt accelererad under senare år, torde vara alltför känd för att här närmare behöva vidröras. Det är tillräckligt att erinra om den såsom en av de grundläggande faktorerna i här berörda orsakssammanhang. Bekant är även, att det särskilt är den kvinnliga befolkningdelen i jordbruket som minskat; i många bygder i katastrofartad utsträckning. Arbetsbördan för de kvarvarande har härigenom förstörats. Självfallet har även männens arbetsbörda ökats. Läget torde för närvarande kunna karakteriseras så, att ett synnerligt stort behov av semester för de i jordbruket, särskilt småbruket, arbetande föreligger.

För att bereda dessa kategorier semester är det inte endast ekonomiska svårigheter som måste övervinnas, utan i främsta rummet torde lämpliga organisatoriska åtgärder böra vidtagas, även om också vissa anslag från statens sida torde bli nödvändiga. I många fall är det fråga om hinder av psykologisk art, en naturlig oro och omsorg för gård och hushåll, som stå i vägen. Nödvändigt torde därför vara att någon form av förmedlingsorganisation tillskapas, varigenom jordbrukaren och/eller hans hustru kunde för en kortare tid lösgöras från sitt arbete, medan ersättare övertog den nödvändiga löpande tillsynen. Man bör i detta sammanhang ihågkomma, att det inte torde vara nödvändigt att semesterledigheten infaller under

sommaren, utan att även andra årstider borde kunna utnyttjas. Det väsentliga är att vederbörande beredes en tids avkoppling från de vardagliga bestyren.

Den lämpliga formen för en dylik förmedlingsorganisation blir en blivande utrednings sak att närmare utforma. Det synes dock vara lämpligt, om förefintliga kommunala organ eller enskilda sammanslutningar kunde inkopplas på denna verksamhet. Att arbetsförmedlingarna böra utnyttjas synes uppenbart, liksom även de till landstingen knutna husmoders-semesternämnderna. Man skulle även kunna använda sig av hemhjälpinstitutionen och således inkoppla de kommunala hemhjälpnämnderna. Icke omöjligt torde vara att anlita hushållsgillena eller andra enskilda organisationer eller sammanslutningar. Det kan också tänkas att jordbrukets utövare i vissa bygder kunde bilda någon form av organisation för semesterfrågans lösning. Enligt vad motionärerna ha sig bekant, har denna fråga tagits upp till övervägande i vissa småbrukarbygder.

Lantbruksbefolkningens semesterfråga utgör förvisso ett svårlöst problem, men dess angelägenhetsgrad gör det nödvändigt att söka finna vägar för dess lösning. I strävandena att bereda det mindre jordbrukets utövare en med övriga folkgrupper i levnadsstandard likvärdig ställning intar semesterfrågans ordnande en självklar och framträdande plats.

Vi hemställa därför,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om beredande av semester för de i lantbruket sysselsatta, vilka nu icke falla under allmänna semesterlagens tillämpning, och till riksdagen inkomma med de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 26 januari 1950.

Elon Andersson.

John Bergvall.

Åke Holmbäck.